

Læren af krigen i Irak

Den 19. marts 2008 var det fem år siden, at USA sammen med en koalition af villige lande (herunder Danmark) invaderede Irak. Irak er stadig et morads med over 4.000 døde amerikanske soldater og mindst 150.000 døde irakere og verden langsomt er ved at fordøje konsekvenserne af invasionen. Denne artikel prøver at se på nogle af de vigtigste konsekvenser af krigen og på hvilken lære krigen sandsynligvis vil ende med at bibringe os.

Af Ph.d.-studerende Robert Petersen. Publiceret i Rubicon nr. 2, 16. årgang maj 2008.

Indledning

Lad det være sagt med det samme: Denne artikel er på sin vis et udtryk for hybris. Hvordan kan man drage en lære af noget, som endnu ikke er afsluttet? Alligevel fortjener forsøget at blive gjort. Historie-forskning er ikke en død størrelse, men en debat, der konstant er i gang og som ikke vil slutte så længe der er mennesker. Det er af nøjagtig samme grund en debat, der ikke kan vente til der er gået x-antal år for at begynde. Både tilhængere og modstandere af krigen i Irak har for længst fældet deres dom over krigen i Irak ud fra såvel praktiske og moralske synsvinkler, så i den forstand er dette bare endnu et ud af mange partsindlæg. Der er dog en forskel: Som jeg ser det er Irak i dag som Europa den 5. juni 1944. For den uindviede læser var det datoen før invasionen i Normandiet og et par uger før Sovjetunionen startede operation Bagration, som knuste Armegruppe Center i Hviderusland og bragte sovjetiske styrker dybt ind i Polen. Men det var efter det tyske nederlag i Stalingrad og Kursk, tabet af Nordafrika for Aksemagterne og Roms fald. Med andre ord var krigen i fuld gang, men reelt kunne alle se hvordan det til sidst ville ende.

Jeg vil tilsvarende – og måske arrogant – hævde, at på samme måde er krigen i Irak reelt afgjort. Også selvom det seneste års tid har bragt en vis forbedring af situationen. Meget kan endnu ske, akkurat som meget endnu skete inden Berlin faldt i maj 1945. Lad mig blot nævne Warszawa-opstanden, Ardenner-offensiven og V2-angrebene på London. Men selve udfaldet af anden verdenskrig ændrede sig ikke, akkurat som udfaldet af krigen i Irak næppe vil ændre sig. Før eller senere vil USA derfor blive tvunget til at forlade Irak som en besejret besættelsesmagt. Jeg vil her belyse hvorfor det vil ske ved at se på de militære, de politiske og de økonomiske konsekvenser af krigen og hvordan det til sammen udgør mit bud på læren af krigen i Irak.

Den militære lære

Hvorfor fejlede USA's militær så længe i at besejre de irakiske guerillaer? Det er formodentlig den ”gåde”, som vil volde historikere de største problemer fremover. Ikke mindst fordi USA i starten af det 21. århundrede var og er den største militærmagt i verden med et forsvarsbudget, der overgår hele den øvrige verden til sammen. Alligevel gik den ellers så mægtige krigsmaskine i stå i den irakiske sand efter ellers ganske succesfuldt at have knust det irakiske militær i forbindelse med selve invasionen af Irak i marts og april 2003.

Der er to årsager til, at USA's militær floppede i Irak i flere år: Vietnam-krigen og så en revolution i den måde, som guerillakrig i dag udkæmpes på. Den første årsag er den mest simple: USA's hær var i 2003 komplet uforberedt på oprørsbekæmpelse netop fordi det fra 1964 til 1973 havde deltaget i en tilsvarende guerillakrig i Vietnam, Laos og Cambodja. Prisen havde været 58.000 døde amerikanske soldater, et politisk splittet USA og en dyb desillusion i de væbnede styrker. Alle

erfaringer fra krigen blev følgelig kylet i skraldespanden og kun i marinekorpset og i de amerikanske specialstyrker blev interessen for guerillakrig til en vis grad opretholdt. Den regulære hær prøvede i stedet at finde tilbage til sine rødder og i årene efter Vietnam-krigen genopbyggede USA sin hær til igen primært at udkæmpe konventionelle krige under ledelse af den brillante hærchef, general Creighton Abrams. Forbilledet blev Israel, som i 1967 og igen i 1973 havde udkæmpet succesfulde konventionelle krige mod sine arabiske naboer. Eftersom USA i halvfjerdserne stadig stod overfor tusindvis af sovjetiske kampvogne i Centraleuropa gav det også militær mening at forberede sig på en kommende konventionel krig, der måske ville blive optrappet til at omfatte kernevåben. Fremkomsten af nye, meget præcise våben og sensorer rummede samtidig i halvfjerdserne et potentielt løfte om, at konventionel krig igen kunne blive en mulighed. Noget som atombomben ellers syntes at have udelukket. Reelt var de militære reformer gammel vin på nye flasker: Israels taktiske og operationelle succeser byggede på tyske krigserfaringer med "blitzkrieg", som USA nu kopierede. Så trods al snak om *Airland Battle, Revolution in Military Affairs* og *Network-Centric Warfare* (for blot at nævne nogle af de seneste tyve-tredive års buzzwords fra Pentagon), så var nyhedsværdien reelt begrænset. Som den amerikanske officer Andrew Bacevich nøgternt konstaterede: *It was blitzkrieg, invented decades earlier by the Germans, more recently refurbished by the Israelis, now dressed up with somewhat longer range, somewhat more accurate, and somewhat more lethal weapons.*¹

USA's militær oplevede sin stjernestund i forbindelse med Golfkrigen i 1991, da den med minimale tab fik jaget den sovjetisk-inspireret og bevæbnet irakiske hær ud af Kuwait. Det var nøjagtig den type krig det amerikanske militær ønskede at udkæmpe efter Vietnam. Samtidig indvarslede Golfkrigen i 1991 imidlertid også en gradvis erodering af nogle af de politiske konsekvenser af de førortalte amerikanske militære reformer. En vigtig lære for mænd som general Abrams og en af hans efterfølgere – general Colin Powell – var, at hvis USA skulle i krig igen skulle det ske med maksimal styrke, på et klart politisk grundlag og med en klar exit-strategi. Dette blev opsummeret i hvad der senere blev kaldt Powell-doktrinen. Specielt som formand for USA's øverste militære ledelse – the Joint Chiefs of Staff – opnåede Powell fra 1989 til 1993 en stor politisk magt i Washington. Powell-doktrinen betingelser til militær magtanvendelse betød, at militær magt kun kunne bruges yderst sjældent og derfor var der i årene efter Sovjetunionens kollaps og fremvæksten af nye militære trusler en voksende kamp mellem Pentagon og civile ledere, der gerne ville gøre noget ved denne eller hin borgerkrig eller folkemord. Kort sagt: Klatte USA's militære magt væk i diverse småkrige. Som den daværende amerikanske FN-ambassadør og senere udenrigsminister Madeleine Albright engang sagde til general Powell om hvorvidt USA skulle intervenere i det tidligere Jugoslavien: *What's the point of having this superb military that you've always been talking about if we can't use it?*²

Da officerer i USA er politisk udnævnte kan det næppe overraske, at efter Powells afgang var hans afløser mere og mere politisk svage officerer, der ikke havde problemer med at parere ordre fra Washington. Da USA gik ind i Irak i 2003 havde det engang så magtfulde Joint Chiefs of Staff mistet det meste af sin politiske magt og den amerikanske leder af invasionsstyrken, general Tommy Franks drog i krig med et minimum af styrker. Rent faktisk var han heldig, at han trods alt fik så mange med: En overgang overvejede daværende forsvarsminister Donald Rumsfeld en radikal plan fra den pensionerede amerikanske officer Doug McGregor, der ville invadere Irak med tre kampgrupper a 5.500 soldater. Efterfølgende ville roen i Bagdad blive sikret med kun 15.000 soldater.³ De politiske motiver for en lille invasionsstyrke er evidente: Jo færre soldater, der kunne bruges til at vinde krigen, jo færre problemer ville Bush og Rumsfeld have med at sælge krigen

¹ Bacevich side 46.

² Ibid side 24.

³ Gordon & Trainor side 34-35.

politisk i USA. Troen på USA's højteknologiske overlegenhed rummede samtidig også en mulighed for, at krig kunne udkæmpes billigere, bedre og med færre styrker end nogensinde set før – og at militær magt derfor kunne bruges mere promiskuøst end nogensinde før. Det kan næppe overraske, at det appellerede til lederne i Washington.

Det lykkedes da også at besejre den irakiske hær på kort tid, men den efterfølgende stabilisering af Irak gik fra begyndelsen galt, da USA's militær hverken havde styrker nok eller var organisatorisk forberedt på at udkæmpe en guerillakrig. Igen og igen søgte hæren at udkæmpe et konventionelt slag mod en fjende, som ofte sørgede for at forsvinde når de slog til. Overlegen teknologi kunne heller ikke kompensere for manglende efterretninger om en fjende, der efter forgodtbefindende kunne operere blandt civilbefolkningen. Selv meget sent inde i krigen forblev disse problemer uløste. I 2006 arbejdede der 1.000 på den amerikanske ambassade i Bagdad, men deraf talte kun 33 arabisk og deraf igen kun 6 flydende.⁴ Dette var imidlertid bare toppen af isbjerget: Alene i den militære efterretningstjeneste DIA var der kun 10 analytikere ansat, der havde mere end to års erfaringer i oprørsbekæmpelse. Det var ganske typisk, at personale løbende blev roteret rundt og på den måde blev ekspertise i oprørsbekæmpelse hindret opbygget.⁵ Bureaucrati synes ofte at have udgjort et større problem for USA's sikkerhed end nogen ydre fjende.

Trods vanskelighederne begyndte USA rent faktisk at opnå en vis succes i Irak i 2007. Den såkaldte "surge"-strategi betød, at USA øgede sine styrker i Irak til 168.000 soldater og derfor kunne optræde betydelig mere offensivt i bl.a. hovedstaden Bagdad.⁶ USA's styrker i Irak fik også en ny militær-leder, general David Petraeus, der som chef for 101. luftbårne division i Mosul i 2003 opbyggede de tidligste og bedste erfaringer med at engagere den irakiske lokalbefolkning i et konstruktivt samarbejde. Ret enestående for den amerikanske hær tilbage i 2003. USA har også været god at udnytte konsekvenserne af den sunni-shiitiske borgerkrig, som har raset siden 2006 og som har tvunget sunni-muslimerne til at søge amerikansk beskyttelse for at undgå, at de blev fuldstændig knust af de shiitiske militser. I bl.a. Anbar-provinsen kunne det amerikanske militær derfor overtale sunni-muslimerne til at fordrive al Qaida, som var ved at opbygge en base i provinsen.⁷ Takket være denne "del og hersk"-politik har USA opnået en vis grad af stabilitet og fald i volden i løbet af 2007 og indtil videre et stykke ind i 2008. Men deri ligger så også, at USA på ingen måde militært kan siges at have knust oprøret – kun fået guerillaerne til at slås mere indbyrdes.

Det er derfor nødvendigt at se på hvilken fjende USA er oppe imod. Det er selv i dag en problematik, som ikke er blevet fuldt og helt forstået. Det kan næppe overraske, da det er begrænset hvor mange artikler de forskellige irakiske oprørsledere har fået publiceret i *Perimeter* eller vores eget *Militært Tidsskrift*. Som nævnt mangler USA de mest elementære forudsætninger for at indsamle efterretninger i Irak. Det kan med sikkerhed siges, at de irakiske oprørere trækker på mange forskellige inspirationskilder. Brugen af selvmordsterrorisme og vejsidebomber er således ikke kampformer, som var normale i Irak før 2003, men som i stedet før er blevet set brugt i bl.a. Libanon. Hvad der foregår lige nu mellem eksempelvis den iranske revolutionsgarde, shia-muslimske militser, sunni-muslimske militser, al Qaida og mange andre aktører er ikke klarlagt, men ideer og metoder synes trods indbyrdes fjendskab og modsætninger at blive delt og udvekslet uden problemer. Hvad der virker bliver brugt. En amerikansk forsker, John Robb, kalder det her for Open Source Warfare og forklarer hvorfor måske specielt muslimer synes at være specielt dygtige til den type krig: *A great description of the dynamics of OSW (Open Source Warfare) is a bazaar. People are trading, haggling, copying and sharing. To an outsider it can look chaotic. It's so*

⁴ The Iraq Study Group Report side 92.

⁵ Ibid side 94.

⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Iraq_War_troop_surge_of_2007

⁷ <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/iraq/article3346386.ece>

*different from the quiet intensity and strict order of the cathedral-like Pentagon. This dynamic may be why Arab groups were some of the first guerilla movements to pick up on this new method and apply it to warfare.*⁸ Robb sammenligner OSW med online-leksikonet *Wikipedia*, der dagligt bliver udbygget og opdateret af vidt forskellige brugere verden over og som har opnået en betydelig succes overfor mere etablerede online-leksikoner, som eksempelvis *Encyclopedia Britannica*. Fælles for oprørsgrupperne er, at de opererer meget decentralt og alligevel har en høj grad af slagkraft. Dette skyldtes, at Irak længe før invasionen flød i våben.⁹ Da invasionen var overstået opløste amerikanerne det irakiske militær og Baath-partiet, og sendte på den måde titusinder ud i arbejdsløshed og dermed ind i guerillakrigen. Både styrken og svagheden i den irakiske oprørsbevægelse er, at den aldrig var og formodentlig aldrig vil være i stand til at samle sine styrker til et samlet, koordineret angreb. Det vil altid være en masse fragmenter, som kæmper mere eller mindre autonomt i en række nålestiksaktioner. Men af samme grund vil USA's militær heller aldrig kunne koncentrere deres ildkraft mod et samlet mål, som de ellers ville gøre i en konventionel krig. Der er intet *Schwerpunkt* i Irak, som USA kan identificere med sine sensorer og ramme med sine præcisionsvåben.

Denne type krig er skræmmende billig. Det kan koste ned til 50 dollars at bygge en vejsidebombe, der kan smadre en Humvee-køretøj eller en Bradley-mandskabsvogn.¹⁰ Til sammenligning kan det nævnes, at USA's kongres i 2006 delegerede 2 milliarder dollars til at udarbejde modforanstaltninger til bekæmpelse af vejsidebomber.¹¹ De irakiske guerillaer har desuden noget, som USA ikke har: Tid. Der er et konstant og vedvarende pres på de amerikanske beslutningstagere på at finde en løsning på Irak-krigen og hele tiden skal Washington forholde sig til et nyt valg i USA. Det problem har de irakiske guerillaer ikke. Endelig slider guerillaerne på en fjende, som ikke kan forstærkes. På godt og ondt var den amerikanske hær skabt af asken fra Vietnam-krigen en professionel blitzkriegs-hær, der bedst ville kunne klare at udkæmpe hurtige knock-out krige. Ikke langvarige guerillakrige som set i Irak, der systematisk tærer på det amerikanske militær. Pga. fraværet af værnepligt kan USA's ledere ikke tvinge unge amerikanere til Irak og må derfor i høj grad gøre brug af de samme soldater igen og igen. USA har kun mistet lidt over 4.000 soldater siden 2003, men knap 30.000 er blevet såret.¹² Dertil kommer så de skjulte tabstal. Eksempelvis har TV-stationen CBS i 2005 fundet frem til, at i gennemsnit begår 120 amerikanske Irak-veteraner selvmord hver uge. Det er over 6.000 om året.¹³ Det siger sig selv, at det er uholdbart i længden. USA's militær vil ikke bryde sammen, men der vil ske et gradvist fald i effektiviteten og i længden måske også soldaternes moral.

Den militære lære af krigen i Irak er derfor ikke god for den vestlige verden: Vi er ved at tabe. Kun ved politisk at splitte de irakiske oprørsgrupper fra hinanden har vi fået en vis stabilitet. Det er bedre end ingenting og det amerikanske militær under ledelse af general Petraeus fortjener trods alt ros for disse resultater. Men det udgør ikke nogen afgørende sejr. Krigen i Libanon i 2006 og den nuværende krig i Afghanistan peger på, at problemet ikke er isoleret til Irak. Det er ikke erkendt endnu, men vi står overfor en veritabel militær krise, som kan sammenlignes med den krise adelige

⁸Robb side 117-118.

⁹Den britiske journalist Patrick Cockburn fortæller i bogen "The Occupation", at da Saddam Hussein på et tidspunkt i halvfemserne tilbød at købe våben fra stammer i Sydirak kom en af dem frem med tre kampvogne – formodentlig fra krigen mellem Iran og Irak – som de var parate til at sælge til regeringen i Bagdad for en pæn portion penge. Der var med andre ord aldrig nogen irakisk stat med et klart voldsmonopol selv længe før invasionen i 2003.

¹⁰ Robb side 121.

¹¹ The Iraq Study Group Report side 92.

¹² <http://www.antiwar.com/casualties/>

¹³ http://www.cbsnews.com/stories/2007/11/13/cbsnews_investigates/main3496471.shtml. Jeg ved ikke, om der er blevet lavet en samlet undersøgelse af hvor mange amerikanske soldater der har begået selvmord efter at have tjent i Irak.

riddere stod overfor, da de pludselig oplevede at blive fældet af bønder bevæbnede med langbuer i Hundredeårskrigen i Europa i det 14. århundrede. Hvis dette problem ikke bliver løst tilfredsstillende er Vestens sikkerhed for alvor i fare.

Den politiske lære

En dag fortjener en vigtig undersøgelse at blive lavet: Nøjagtig hvor meget af det der skete i Irak handlede egentlig om Irak? Hvor meget handlede i stedet ikke om indenrigspolitik i USA, Storbritannien eller for den sags skyld Danmark? I USA har indenrigspolitiske hensyn flere gange grebet ind i krigsindsatsen i Irak og hele slag er blevet ”spinnet” for at få det til at se bedst ud politisk. Et eksempel: I marts 2004 blev fire amerikanske ”contractors”¹⁴ dræbt i byen Fallujah da de blev lokket i et baghold og efterfølgende lynchet. Det amerikanske marinekorps – der var ansvarlig for sikkerheden omkring Fallujah – ønskede at løse episoden med en politi-lignende operation inde i byen. I stedet blev den ansvarlige general James Mattis beordret til at gå ind i byen med en hel division. Det var reelt det samme som at beordre et storangreb mod en by, der havde 300.000 indbyggere og mindst 1.200 oprørere. Angrebet blev indledt og amerikanske marinesoldater måtte efterfølgende kæmpe hus til hus i Fallujah mod en fjende, der både var beslutsom og velbevæbnet. Netop da general Mattis i begyndelsen af april var tæt på at have fået kontrol med byen fik han ordre om at stoppe angrebet og trække sig ud af byen. Åbenbart var nogle embedsmænd i Washington begyndt at blive bekymret for, at de civile tab i Fallujah truede med at ødelægge støtten til besættelsen af Irak. Mattis var rasende og det er symptomatisk for de kaotiske forhold i Bush-regeringen, at selv flere år efter slaget var det uklart hvem der egentlig gav ordre om at stoppe angrebet.¹⁵ Faktum er, at de irakiske oprørere vandt en enorm psykologisk sejr over marinekorpset, som et halvt år senere – i november 2004 – igen blev beordret til at storme Fallujah. Denne gang for rent faktisk at indtage byen.¹⁶

Slaget om Fallujah i marts-april 2004 er ret beset bare toppen af isbjerget. En bedre koordination mellem de civile og militære aktører har altid været et forbillede i et demokrati og måske vil det lykkes bedre under præsident Bushs efterfølger. Men derved løber USA og dermed også hele den vestlige verden en reel risiko for, at misse den virkelige politiske lære af krigen i Irak: Hvorfor USA overhovedet gik i krig i det land. Selv i dag – efter at have læst en håndfuld bøger, snesevis af artikler og sågar rejst i Mellemøsten – forstår jeg ikke helt selv hvad der skete i 2001-2003, som gjorde det pinedød nødvendigt for USA at gå ind i Irak. Den centrale begrundelse – de irakiske masseødelæggelsesvåben – var en gammelkendt problematik og forekom oprigtigt talt ikke særlig alarmerende i 2001-2003.¹⁷ For selv den mest middelmådige iagttager måtte det stå klart, at Irak efter mere end et årtis sanktioner og to store krige, samt ej at forglemme konstante amerikanske

¹⁴ En ”contractor” er det moderne ord for en privat soldat eller en lejesoldat om man vil. Siden den kolde krigs afslutning er en veritabel industri vokset op, som lever af at levere serviceydelser til ikke mindst det amerikanske militær. Eksempelvis har A.P. Møller et amerikansk datterselskab, der har specialiseret sig i at sejle med krigsmateriel for den amerikanske flåde. En tredjedel af det amerikanske invasionsstyrkes udstyr blev sejlet til Mellemøsten i 2002-2003 på dansk-ejede skibe. Andre firmaer som eksempelvis Blackwater i USA har specialiseret sig i mere militære opgaver og overvejer lige nu at opstille egentlige kampenheder i brigade-størrelse.

¹⁵ Blot for at nævne et eksempel på tilstandene i Bush-regeringen, så var kommunikationen mellem Pentagon og det Nationale Sikkerhedsråd så dårlig i 2003, at regulære spioner fra NSC blev sendt over til Pentagon for at finde ud af hvad der foregik. Det er uklart om NSC og Pentagon er blevet bedre til at tale med hinanden i dag.

¹⁶ Ricks side 332-334 & 341-342.

¹⁷ For at forstå dette er det nødvendigt at tænke på masseødelæggelsesvåben som et militært våben. For at de skal kunne bruges effektivt skal de produceres og lagres effektivt, soldater skal trænes i at bruge dem, der skal være effektive fremføringsmidler etc. Stort set intet af det var til stede. Tværtimod var Saddam Hussein så panisk rædselsslagen for et militærkup, at han forbød selv divisioner stationeret ved siden af hinanden at have kontakt med hinanden. Straffen for at bryde dette var døden. Intet af dette var ukendt for vestlige efterretningstjenester i 2001-2003.

bombardementer, kun var skyggen af en stat. Den britiske journalist Patrick Cockburn erindrer, at han engang i Bagdad et par år før invasionen overværede en parade med Saddam Husseins elitesoldater, der marcherede frem i ceremonielle uniformer med hvide handsker. Det var først da de kom tæt nok på, at han kunne se, at de "hvide handsker" i virkeligheden var hvide sportsokker.¹⁸ Når Saddam end ikke kunne levere handsker til sine elitesoldater til ceremoniel brug forekommer det besynderligt, at nogen skulle tro i ramme alvor, at irakerne havde et mægtigt militært arsenal, som var på nippet til at futte hele Mellemøsten af. Det hjalp heller ikke på troværdigheden, at Bush-regeringen igen og igen selv længe før krigen brød ud blev grebet i at lyve. I september 2002 erklærede præsident Bush og den britiske premierminister Tony Blair eksempelvis, at en rapport fra atomenergikommissionen IAEA viste, at Irak nu kun var seks måneder fra at kunne lave kernevåben. Vesten måtte derfor slå til nu. En talsmand for IAEA erklærede efterfølgende, at der aldrig havde været nogen rapport, der sagde noget sådant. Det burde have været en tophistorie i alverdens medier, men det druknede i lignende misinformation.¹⁹

Selvom det ikke kan påvises direkte tror jeg, at den virkelige årsag til krigen var en kombination af frustration over, at Saddam Hussein i årevis havde unddraget sig USA's magt. Saddam Husseins synd var ikke masseødelæggelsesvåben, men selve det, at han overlevede krigen i 1991 ved magten. Dette var en ydmygelse for USA. Ydermere havde krigen mod terror efter 2001 politisk frigjort den amerikanske præsident, der nu kunne anvende militære styrker mere eller mindre som han ville. Der var så endelig det problem, at efter invasionen af Afghanistan var der ikke rigtig nogen oplagt fjende for USA at slå til imod. Al Qaida og Taliban var på flugt og størstedelen af USA's væbnede styrker – kampklare og i topform – stod ubenyttede hen. Hvorfor ikke bruge dem mod en diktator, som alligevel var svækket? Olien i undergrunden spillede sandsynligvis en rolle i disse overvejelser, men mere på et overordnet plan: Dvs. Iraks politiske betydning set i forhold til en region, som havde stor strategisk betydning på grund af olien. Der er mig bekendt ingen kilder der siger, at selve Iraks olie var målet. Det mest skræmmende var, at tilsyneladende var der ingen grænser for hvor langt de civile ledere ville gå for at få deres krig. I 2002 sonderede embedsmænd fra Pentagon eksempelvis muligheden for, at sende specialstyrker ind i det nordlige Irak (der var under amerikansk beskyttelse) og fremprovokere kampe mellem irakiske styrker og kurdiske guerillaer. USA kunne herefter gribe militært ind mod Irak. USA's militær sagde nej til ideen, men endte i stedet med at gå i krig på grund af en anden og endnu større løgn.²⁰

Det skræmmende er så, at ingen øjensynlig har lært noget af det her. Allerede et år efter invasionen af Irak – i marts 2004 – var hele sagen om masseødelæggelsesvåben så tilpas langt væk fra folks bevidsthed, at præsident Bush offentligt kunne joke med den frugtesløse jagt på disse våben. Ved en sammenkomst for journalister fra radio og TV viste præsidenten fotos af ham lede efter masseødelæggelsesvåben under stole og borde i Det Ovale Værelse. Forsamlede amerikanske journalister morede sig glimrende.²¹ I 2007 rumlede krigstrømmerne igen – denne gang mod Iran. Iran er blevet en populær syndebuk i USA for alt hvad der er gået galt for USA i Mellemøsten og specielt for fiaskoerne i Irak. I en propaganda-kampagne, der havde skræmmende lighedspunkter med optakten til invasionen af Irak, blev det iranske atomprogram fremstillet som om, at det styrede direkte mod et kernevåben. Rimeligvis skal det siges, at Irans atomprogram sagtens kan tænkes at have et skjult militært sigte og at Iran jo længere de når frem med deres civile program desto hurtigere kan skifte over til et militært program.²² Præsident Bush var i hvert fald ikke sen til at

¹⁸ Cockburn side 2.

¹⁹ <http://www.washingtonpost.com/ac2/wp-dyn/A51871-2002Sep7?language=printer>

²⁰ Gordon & Trainor side 49.

²¹ <http://www.youtube.com/watch?v=6yJF13BS-hE>

²² Et land som Japan har ikke kernevåben, men en så stor atomindustri og i øvrigt også moderne fremføringsmidler som ballistiske raketter og kampfly. Såfremt Japan ville det kunne de i løbet af meget kort tid (måske en uge) lave deres

drage de værste tænkelige konsekvenser af Irans intentioner og erklærede i oktober 2007 følgende: *I've told people that if you're interested in avoiding World War III, it seems like you ought to be interested in preventing them from having the knowledge necessary to make a nuclear weapon.*²³ Troen på, at Iran var tæt på at blive en atommagt var alment accepteret (også selvom IAEA foretog hyppige inspektioner i Iran) og den republikanske præsidentkandidat John McCain jokede endda med USA's vilje til at stoppe atomprogrammet da han på et vælgermøde i april 2007 parodierede en *Beach Boys*-sang ved at synges "bomb, bomb, bomb, bomb, bomb Iran".²⁴ På et republikansk vælgermøde i juni 2007 erklærede flere af de præsidentkandidater sig endog villige til at bruge atomvåben i et forebyggende angreb for at stoppe Iran fra at få kernevåben. Her blev det trods alt for meget for en af kandidaterne – kongresmanden Ron Paul – der protesterede over det absurde i at true Iran med en atomkrig: *We in the past have always declared war in the defense of our liberties or go to aid somebody, but now we have accepted the principle of preemptive war. We have rejected the just-war theory of Christianity. And now, tonight, we hear that we're not even willing to remove from the table a preemptive nuclear strike against a country that has done no harm to us directly and is no threat to our national security! I mean, we have to come to our senses about this issue of war and preemption and go back to traditions and our Constitution and defend our liberties and defend our rights, but not to think that we can change the world by force of arms and to start wars.*²⁵

Naturligvis endte det hele med at ramle sammen. Denne gang blot inden bomberne var faldet. USA er trods alt ikke Sovjetunionen og i december 2007 fremlagde samtlige 16 amerikanske efterretningstjenester deres samlede National Intelligence Estimate (NIE) om Irans atomprogram og konstaterede, at Iran ikke siden 2003 havde arbejdet på et atomvåben og følgelig var flere år fra at kunne udvikle et kernevåben.²⁶ Selvsagt var dette i lodret modstrid med hvad bl.a. præsident Bush havde sagt. Dette bør ikke overraske, for de amerikanske efterretningstjenester i almindelighed og CIA i særdeleshed fik skylden for fiaskoen omkring de irakiske masseødelæggelsesvåben efter 2003. Der var øjensynlig en fast vilje blandt "the spooks" om, at det ikke skulle ske igen. Modstanden mod krig er ikke begrænset hertil: Ifølge den amerikanske journalist Seymour Hersh mødtes præsident Bush i december 2006 med de vigtigste militære ledere i Pentagon for at diskutere hans intention om, at bombe Iran. Alle de militære ledere var imod ideen om luftangreb, ikke mindst fordi USA ville have svært ved at forhindre et ødelæggende iransk modangreb.²⁷ Ikke at det så har forhindret, at strømmen af misinformation om Irans onde hensigter er fortsat: I marts 2008 gennemførte guerillaer flere raket- og morterangreb ind i regeringskvarteret (den såkaldte "grønne zone") i Bagdad. General Petraeus gav prompte og uden bevis Iran skylden.²⁸ Dette er ret interessant, for blot et par uger forinden havde den iranske præsident Mahmoud Ahmedinejad besøgt Bagdad og fået en modtagelse værdig for en statsmand.²⁹ Og hvorfor ikke? Det er i høj grad pro-iranske politikere der i dag sidder ved magten i Bagdad og styrer centrale dele af

første, meget primitive atombombe. Mere sofistikerede våben, der kunne sidde på toppen af et missil ville kræve et par måneder eller op til et år.

²³ <http://www.foxnews.com/story/0,2933,303097,00.html>

²⁴ <http://www.cnn.com/POLITICS/blogs/politicalticker/2007/04/mccain-sings-bomb-bomb-iran.html>

²⁵ http://www.nytimes.com/2007/06/05/us/politics/05cnd-transcript.html?_r=2&adxnml=1&oref=slogin&adxnmlx=1206270247-yqtS5o5W91yB6zbR9uWREQ&pagewanted=print

²⁶ http://www.nytimes.com/2007/12/03/world/middleeast/03cnd-iran.html?_r=1&hp&oref=slogin

²⁷ <http://www.thenation.com/docprint.mhtml?i=20071022&s=brechersmith>. Det skal i den forbindelse erindres, at USA's styrker i Irak er afhængige af lange forsyningslinjer fra Kuwait til baserne i selve Irak. Forsyningslinjer, der går gennem primært shiitiske områder under kontrol af ofte pro-iranske militser. De danske styrker i det sydlige Irak er trukket ud og briterne er på vej ud, så disse forsyningslinjer er endnu mere udsatte end de var før.

²⁸ http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7311565.stm

²⁹ <http://www.csmonitor.com/2008/0303/p01s04-wome.html>

regeringsapparatet. Shiiterne udgør flertallet af Iraks befolkning og historisk har de altid haft tætte bånd til Iran, så det er ret beset en naturlig situation, at de tætte bånd er blevet gendannet efter Saddams fald. Blot ikke for amerikanerne.

Trods alt er den politiske lære af krigen i Irak alvorlig. Ingen blev stillet til regnskab for den åbenlyse misinformation om Iraks masseødelæggelsesvåben, der blev brugt som påskud for krigen. Måske fordi krigen ville være kommet uanset hvad. USA's politiske ledere har indrømmet taktiske fejl, men ikke selve det forhold, at de overhovedet gik i krig. Tværtimod var USA's ledere – både de nuværende og kommende – mere end villige til at støtte optakten til en ny runde krig mod et helt nyt land i 2007. Det er positivt, at efterretningstjenesterne i 2007 var ærlige omkring Irans atomprogram, men det er også deprimerende, at vi i realiteten er nede til det punkt, hvor enten spioner eller generaler er de eneste som kan forhindre krig med deres ekspert-udsagn. Ikke den folkevalgte præsident, ikke Kongressen, ikke de mere eller mindre frie medier. Generaler og efterretningsfolk kan til syvende og sidst armvrides til at sige hvad politikerne ønsker at høre og under alle omstændigheder er det ikke sundt for et demokrati, at de skal kunne afgøre om der bliver krig eller ej.

Den økonomiske lære

For at forstå økonomien bag Irak-krigen er det klogt at tænke meget enkelt: Du kan som borger i Danmark låne nærmest ubegrænset mængder af penge og få en stor kassekredit. Men en skønne dag skal du betale tilbage og jo mere du skylder, jo mere skal du betale tilbage. Samtidig begrænser du din evne til at låne flere penge. Den samme logik gælder for krigen i Irak. Krig kan typisk føres ved enten at hæve skatterne, tære på allerede eksisterende reserver, udplyndre fjenden eller ved at låne. I USA i 2003 var det politisk upopulært at hæve skatterne og der var ikke rigtig nogen reserver at tære af, akkurat som ingen rigtig kunne forsvare et synspunkt om at udplyndre Irak, så håbet var, at Irak kunne betale for sin egen rekonstruktion efter krigen gennem olie-indtægterne. Det er i øvrigt mig bekendt det eneste område, hvor USA's ledere ville indrømme, at olien i Irak skulle spille en rolle i deres overvejelser om at gå i krig. I praksis betød guerillakrigen efter invasionen, at oliesektoren i Irak kun langsomt kom i omdrejninger igen og i stedet måtte USA sende en strøm af penge til Irak. En analyse fra marts 2008 viser, at USA nu i gennemsnit bruger 12 milliarder dollars om måneden på at føre krig i Irak. I september 2008 forventes den samlede pris for krigen i Irak siden 2003 at være på 845 milliarder dollars. En amerikansk økonom og nobelprismodtager ved navn Joseph Stiglitz anslog ved en kongreshøring i januar 2008, at den samlede pris for krigen i Irak kunne ende med at komme op på 5 trillioner dollars.³⁰ En væsentlig årsag er, at eksempelvis prisen på olie er steget meget, hvilket ironisk nok igen skyldes, at de fortsatte kamphandlinger i Irak hæmmer genopretningen af den irakiske olieproduktion. Samtidig bruger amerikanske styrker mere brændstof, fordi de konstant bliver nød til at forøge pansringen af deres køretøjer for at beskytte dem mod vejsidebomber. Alene i 2007 brugte amerikanske styrker over 3.7 milliarder liter olie. For at gøre ondt værre har USA's Kongres i 2007 besluttet at bestille 23.000 særligt pansrede køretøjer til erstatning for den gængse Humvee-køretøjer (en slags jeep), der vil køre endnu kortere på literen på grund af den massive pansring. Samtidig vil disse køretøjer i sagens natur kræve en forøgelse af den logistiske kapacitet, fordi de skal holdes forsynet med brændstof, hvilket igen vil koste dyrt i brændstof og penge.³¹

Det interessante er, at krigen i Irak faktisk ikke er så dyr i den store sammenhæng. Allerede i dag er Irak-krigen dyrere end eksempelvis Vietnam-krigen i sin tid var (i 2007-dollarpriser), men hvis det ses i forhold til BNP ser tallene en del anderledes ud, fordi USA's økonomi simpelthen er blevet

³⁰ <http://www.cbn.com/CBNnews/335955.aspx>

³¹ http://amconmag.com/2008/2008_03_10/print/coverprint.html

større i de seneste årtier: Anden verdenskrig kostede 30 procent af USA's BNP, Korea-krigen kostede 14 procent af USA's BNP, Vietnam-krigen 9 procent af BNP og den nuværende krig i Irak fylder til dato kun 1 procent af BNP. Eller sagt på en anden måde: Selvom Irak-krigen er exceptionelt dyr, så kan USA indtil videre godt betale for den. Det problematiske er, at da det tidligt stod klart, at Irak ikke ville kunne betale for den amerikanske tilstedeværelse i Irak er omkostningerne i stedet blevet dækket ved at låne penge fra udlandet. Det interessante er derfor, om USA kan fortsætte med den luksus i en tid hvor den amerikanske økonomi er godt inde i en økonomisk krise. Eller om udlandet vil blive ved at med at låne USA penge når de måske aldrig får dem igen.³²

Irak kan heller ikke ses isoleret fra den pris, som USA i øvrigt må betale for at være en supermagt. Snarere er krigen i Irak toppen af et isbjerg, som blot vokser og vokser. USA's forsvarsbudget var i 2007 på 439 milliarder dollars eller 3,7 procent af BNP og hvor mærkeligt det end lyder rummer det tal ikke udgifterne for krigen i Irak eller Afghanistan. Eller andre væsentlige udgiftsposter, som eksempelvis USA's kernevåben-arsenal (der er underlagt Energiministeriet). Alligevel repræsenterer dette tal alene 19 procent af det føderale budget i USA.³³ Samtidig med står USA's anstrengelser med at opretholde og udbygge sin militære kapacitet ikke mål med hvad USA's fjender yder. Daværende forsvarsminister Donald Rumsfeld indrømmede i et memo fra oktober 2003, at han ikke troede på, at resultaterne af USA's krigsindsats stod mål med udgifterne. Han skrev om al Qaida, men hans synspunkter kunne lige så godt gælde for de irakiske guerillaer: *Today, we lack metrics to know if we are winning or losing the global war on terror. Are we capturing, killing or deterring and dissuading more terrorists every day than the madrassas and the radical clerics are recruiting, training and deploying against us? Does the US need to fashion a broad, integrated plan to stop the next generation of terrorists? The US is putting relatively little effort into a long-range plan, but we are putting a great deal of effort into trying to stop terrorists. The cost-benefit ratio is against us! Our cost is billions against the terrorists' costs of millions.*³⁴

Som sagt: USA's økonomi er i dag større end det var under den kolde krig. Derfor kan USA bedre absorbere tabene. Men det skal igen nævnes, at mange af de penge USA fører krig for er lånte penge fra udlandet og at det øger omfanget af et budget-underskud, der i forvejen er – mildest talt – betragteligt: For nuværende har USA en budget-underskud på 9,3 trillioner dollars eller 36,8 procent af sit BNP.³⁵ Hertil kommer så et interessant spørgsmål: Hvis USA i morgen trækker sig ud af Irak kan i hvert fald en væsentlig udgiftspost reduceres på det føderale budget. Men omvendt hvad hvis krigen i Irak bliver suppleret med en krig mod præstestyret i Iran? Eller en optrapning af krigen i Afghanistan til at omfatte det atombevæbnede Pakistan? Eller en intervention et helt andet sted? Eller hvad hvis USA's tilstedeværelse i Irak bliver nød til at fortsætte i årtier endnu? Den republikanske præsidentkandidat John McCain har erklæret sig villig til at blive i Irak i op til hundrede år. Det er ikke så vanvittigt som det lyder når det betænkes, at USA har haft tropper i Japan og Tyskland siden 1945. Men endnu mere sandsynligt er det, at USA på et eller andet tidspunkt vil blive tvunget til at slå til nye steder for at nedkæmpe al Qaida og for nuværende virker specielt Pakistan er som en oplagt ny slagmark. Den demokratiske præsidentkandidat Barak Obama har således gjort sig til en talsmand for amerikanske angreb ind i Pakistan for at nedkæmpe Taliban og al Qaida.³⁶ Det er med andre ord programmeret i den nuværende amerikanske udenrigspolitik, at

³² <http://www.csmonitor.com/2007/0116/p01s01-usfp.htm>

³³ http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Department_of_Defense

³⁴ <http://www.usatoday.com/news/washington/executive/rumsfeld-memo.htm>

³⁵ http://www.brillig.com/debt_clock/

³⁶ http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/us_and_americas/article2182955.ece

før eller senere vil USA være nødt til at intervenere i et andet land for at bekæmpe USA's fjender der.³⁷

Samlet set er den økonomiske lære derfor måske den vigtigste lære for USA. Isoleret set kan USA uden problemer føre krig i Irak, men hvis det sammenkædes med de øvrige militære udgifter begynder vanskelighederne at tårne sig op. USA's status som supermagt har altid kostet eksorbitante summer af dollars, men i modsætning til Sovjetunionen kan USA ikke længere realistisk regne med at udsulte sine fjender økonomisk. Tværtimod løber USA i dag risikoen for at blive ramt af en alvorlig økonomisk krise og måske endog gå bankerot på længere sigt. I så fald ville de amerikanske soldater opleve hvad de sovjetiske styrker oplevede tilbage i 1991 i Østeuropa: Ingen løn, ingen penge til at de kunne komme hjem og ingen bolig eller job når de kom hjem. Det er endnu fremtidssnak og en læser vil være tilgivet for at synes, at tanken om et bankerot USA er langt ude, men i længden kan den amerikanske supermagt ikke fortsætte med at yde så meget som tilfældet er nu. Enten bliver USA nødt til at skære ned eller gå ned med flaget. USA kan ikke i længden tillade sig en luksus som krigen i Irak.

Konklusion

Krigen i Irak er ikke afsluttet endnu, men som det fremgår, er det ikke for tidligt allerede nu at drage et par vigtige erfaringer fra krigen. Både en militær, en politisk og en økonomisk. Til sammen rejser det et dystert billede af USA's evne til at opretholde sin dominerende plads som verdensmagt i det 21. århundrede. Og dermed også hvor klogt det egentlig er i længden for et land som Danmark at læne sig så massivt op ad USA i udenrigspolitik som vi har gjort i de senere år. Moralsk har USA allerede fejlet og hvis det var Serbien der havde opført sig sådan i Irak mellem 2003 og 2008 ville de pågældende politiske og militære ledere allerede sidde foran krigsforbryderdomstolen i Haag. USA har imidlertid kun på et rent taktisk niveau demonstreret vilje til at lære af sine fejl. Politisk har USA aldrig draget nogen konsekvens af den kendsgerning, at landet gik i krig med Irak på løgnagtige præmisser og tværtimod rykkede USA i 2007 ubehagelig tæt på en militær konfrontation med Iran på nogenlunde samme løgnagtige grundlag som med Irak i 2003. Vi er reelt nede til det punkt, at kun bureaukratisk modstand fra Pentagon og de amerikanske efterretningstjenester udgør en effektiv antikrigsbevægelse i Washington. Endelig er USA op mod en fjende i Irak, som systematisk dræner den amerikanske statskasse for gigantiske summer og selv fem år efter krigen start er det uklart hvordan en succes egentlig skal frembringes. USA løber også hele tiden risikoen for, at blive draget ind i nye interventioner i jagten på al Qaida. Tegnene fra lignende konflikter i Afghanistan og Libanon er de samme: Vi taber fordi vi ikke vinder – også selvom de færreste vestlige ledere vil indrømme det. De politiske konsekvenser af et nederlag i Irak – og specielt hvis det bliver kopieret i Afghanistan og andre steder – vil være enorme og for alvor bringe den vestlige verden i fare medmindre vi kan finde en måde at indrette os, som kan skabe sikkerhed uden at læne os op ad USA's ineffektive og bekostelige krigsmaskine. Dette er det centrale budskab om krigen i Irak: Vores sikkerhed kan ikke afhænge af en gruppe ledere i Washington, som har handlet kriminelt og inkompetent, og som ikke kan stilles til regnskab for deres fejltagelser. For der er mennesker derude, som rent faktisk ønsker, at knuse den vestlige civilisation, men i stedet for at ødelægge dem har USA med sine katastrofale handlinger tværtimod styrket deres sag og bragt Vesten faretruende tæt på et nederlag.

³⁷ Rent faktisk har USA's militær allerede i mindre omfang gennemført artilleriangreb og luftangreb ind over grænsen til Pakistan og trods modstand fra Pakistans ledelse.

Kilder – bøger:

1. Andrew Bacevich: "The New American Militarism – How Americans Are Seduced by War." Oxford University Press 2005.
2. James A. Baker & Lee H. Hamilton: "The Iraq Study Group Report." Vintage 2006.
3. Patrick Cockburn: "The Occupation – War and Resistance in Iraq." Verso 2006.
4. Michael Gordon & Bernard Trainor: "Cobra II – The Inside Story of the Invasion and Occupation of Iraq." Atlantic Books 2006.
5. Thomas E. Ricks: "Fiasco – The American Military Adventure in Iraq." Penguin Books 2006.
6. John Robb: "Brave New War – the Next Stage of Terrorism and the End of Globalization." Wiley 2007.

Kilder på internettet:

1. Antiwar.com
2. BBC News
3. CBN News
4. CBS News
5. CNN News
6. Christian Science Monitor
7. Fox News
8. The Times
9. The American Conservative
10. The Nation
11. The New York Times
12. The US debt clock på http://brillig.com/debt_clock/
13. The Washington Post
14. USA Today
15. Wikipedia
16. Youtube